

Анализ на ситуацията със защитата на горските територии от пожари през 2021 г.

Анализът на пожарната ситуация в горите на България за последните 30 години показва рязко нарастване на броя на пожарите и размера на опожарените площи. Общата тенденция за увеличаване на броя, честотата и интензивността на горските пожари е особено силно изразена в периода от 1999 до 2001 г., както и през 2007 година. В тези години по степен на пожарен риск страната ни е на едно ниво с традиционно високо-рискските страни от Средиземноморието. Най-голям е броят на пожарите през 2000 и 2007 години – съответно – 1 710 и 1 478. Най-много площи – 574 060 дка и 430 000 дка са засегнати от пожари през същите години. Все още се преодоляват последствията и от опустошителният пожар в област Благоевград, който възникна в края на месец август 2017 г. на територията на ТП ДГС-Симитли и се разрасна в ТП ДГС-Кресна. Неговото гасене продължи над 7 денонощия и бяха засегнати 13 920 дка, от които 6 859 дка от върхов пожар.

В последното десетилетие годините с най – много горски пожари са 2012, 2017 и 2019, но тенденцията е че при запазване на средногодишният брой на пожарите в горите за последните 10 години /около 500 бр./, отчитаме около 50% по – малко опожарени площи в сравнение със средните /100 000 дка/ за предходната декада.

Табл. 1. Статистика на горските пожари в страната по данни на ИАГ 2011-2020 г.

Година	Общ брой на пожарите	Засегнати горски територии (дка)	Причини за пожарите (брой)			Преки щети лв.
			Човешка дейност	Естествени	Неизвестни	
2011	635	6 8830	418	7	210	1 783 544
2012	876	127 300	669	42	165	2 375 756
2013	408	33 140	334	12	62	737 593
2014	151	9 160	128	3	20	76 360
2015	429	43 130	335	12	82	736 961
2016	583	63 390	463	22	98	76 360
2017	513	45 690	431	14	68	3 987 532
2018	222	14 530	166	7	50	39 286
2019	668	56 190	550	8	110	2 071 115
2020	499	52 580	350	13	136	621 130
Средно	498	51 400	389	14	100	830 700

Табл. 2. Месечно разпределение на горските пожари в периода 2015-2020 г.

БРОЙ ГОРСКИ ПОЖАРИ ПО МЕСЕЦИ													
Година	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Всичко
2015	2	9	10	44	14	10	58	121	46	2	86	27	429

2016	3	10	21	49	4	8	102	158	136	41	16	35	583
2017	2	23	98	71	7	12	30	132	111	22	1	4	513
2018	0	4	6	30	7	18	3	19	52	53	28	2	222
2019	3	22	206	59	3	4	17	104	176	57	11	6	668
2020	19	42	38	90	25	8	63	100	90	15	9	0	499

До 10 август на 2021 г., съгласно статистиката на ИАГ в горските територии на страната са регистрирани около 200 бр. пожари, които са засегнали над 15 000 дка, като близо 2 000 дка от тях са опожарени от върхови пожари, което е далеч от критичните цифри през най-тежките години. За сравнение в същия период на 2007 година /последната кризисна година за горските пожари в страната/ показателите са следните – 1 400 бр. пожари, които са засегнали над 370 000 дка горски територии, от които 62 147 дка опожарени от върхов пожар. Рано или късно страната ни отново ще се изправи пред подобно предизвикателство, при което от съществено значение ще е готовността на всички ведомства за справяне с пожарите.

За съжаление в началото на месец август при потушаване на горски пожар в района на ТП „ДГС Катунци“ възникна инцидент, който завърши фатално за двама служители на Югозападно държавно предприятие гр. Благоевград, а трети служител е настанен в болница. За последните 30 г. това е единствен трагичен инцидент със служители от горската система.

От всички засегнати до момента площи през годината иглолистните гори са 28%, широколистни гори са 56%, смесените гори са 6% и 10% са опожарените треви и незалесени площи в горски територии. Най-голям е броят и площта на горските пожари в РДГ Кърджали - 19 пожара на площ над 7 000 дка, РДГ Кюстендил – 17 пожара на площ 609 дка, РДГ Пловдив - 25 бр. на площ 1 698 дка, и РДГ Благоевград – 32 бр. на площ от само 544 дка и др. Опожарените площи само в тези 4 РДГ представляват почти 80 % от всички засегнати горски територии в страната през годината до момента.

От възникналите през 2021 г. над 200 пожари:

- Под 8 % са възникнали по естествени причини от мълнии, което е един от най-големите проценти регистрирани естествени пожари през последното десетилетие;
- 5% са умишлени;
- 57 % са причинени от човешка небрежност;
- 30 % са по неизвестни причини.

Съществуват неоспорими доказателства, че над 80% от всички горски пожари в България през последните 30 години са резултат от човешка дейност, в т.ч. - опожаряването на стърнища и пасища, които са причина за 34% от възникналите пожари. Средногодишно не повече от 2,5 % от пожарите в горските територии са възникнали по естествен път от мълнии. Доказано антропогенният характер на над 80% от пожарите налага категоризирането на горите в близост до селищата, особено в гъсто населените части на страната, като високо рискови от пожарна гледна точка. Същото се отнася и за горите около пътищата, промишлените предприятия, туристическите маршрути и центрове и други места със силно човешко присъствие.

Сред причините за възникване в последните години най – голям е процентът на пожарите поради небрежност. С голяма доза вероятност може да се твърди, че над 80 % от всички горски пожари възникват извън горските територии и впоследствие се прехвърлят в тях. Сред основните причини, освен метеорологичния фактор, са небрежността от земеделските стопани, най-вече при почистване на пасища и необработваеми земеделски земи. През последните година те са основен фактор в Северозападна България и в областите Хасково, Ст. Загора и Сливен. Най-големите и трудни за овладяване горски пожари през летните месеци бяха предизвикани именно от подобен род небрежност, преминаващ в

безотговорност. В тази връзка и вследствие на установените множество пожари, възникващи при почистване на пасища и преминаващи в последствие в горски територии, е необходимо актуализиране на административните процедури при установяване на пожари в земеделски земи, предвиждане на режим за санкциониране на собствениците, ползвателите и/или кандидатите по схемите и мерките за директни плащания при установяване на неспазване на правилата за пожарна безопасност и предизвикване на пожари, и като цяло за превенция на пожарите в селското стопанство.

Преките щети от горските пожари по данни на ИАГ за последното десетилетие средногодишно се оценяват на почти 900 000 лева, при над 5 000 000 лева за предходното. В тази сума не влизат разходите за възстановяване на опожарените от върхови пожари горски територии, които ще бъдат направени в следващите 3 години от Държавните горски предприятия и останалите собственици на горски територии. Посочените финансови показатели не включват и разходите на МВР, МО, Областни администрации, Общини, доброволци и други собственици на горски територии за потушаване на пожарите през годината.

През най – критичните периоди на годината пред изпитание са поставени и структурите на ИАГ, които осъществяват оперативна връзка с щабовете по чл. 64, ал. 1, т. 10 и чл. 65, ал. 1, т. 7 от Закона за защита при бедствия в случаите на повишена пожарна опасност в горските територии и при гасене на пожари в тях. Често и екипите от горски инспектори в РДГ се включват в потушаването на горски пожари. При това, като ограничаващ фактор за навременно реагиране на тези служители се очерта липсата на специализирани високо-проходими автомобили за патрулиране и първоначална атака на горски пожари. След прилагане на опита от страните в Южна Европа с висок риск от възникване на горски пожари, тази род автомобили доказаха своята висока ефективност и в нашата страна през последните 12 години в ТП ДГС / ДЛС. /Най-често това са автомобили с повишена проходимост тип пикап, задвижване 4x4, с двойна кабина и товарен отсек. Максималната маса на автомобилите е от 2500 до 3000 кг, включва екип до четирима души, ръчни инструменти, и специално оборудване в товарния отсек. Необходимо е то включва резервоар за вода с обем около 400 л, помпа с дебит до 70 л/м и налягане мин. 40 бара, втора преносима бензинова помпа, маркучи, струйници и др. Колите се оборудват и със стационарна и мобилни радиостанции, както и с GPS устройство за проследяване./ Оборудването и на РДГ с подобни специализирани автомобили е от първостепенно значение. Наличието им би подобрило времето за реакция и осъществяването на наблюдение и контрол по време на пожароопасния сезон. Стойността на оборудван автомобил е в рамките на 85 до 90 000 лв, в зависимост от модела на пикапа и заложеното допълнително оборудване. За нуждите на ИАГ и РДГ на този етап са необходими поне 17 бр. автомобили, което предполага инвестиция от около 1.5 милиона лева. От изключителна важност е и да бъдат предвидени достатъчно средства за осигуряване със защитни облекла на участниците в групите за гасене на структурите на ИАГ, както и да се провежда ежегодно обучение на служителите в тях за гасене на пожари. За осигуряване на защитни облекла и лични предпазни средства на участниците в групите за гасене на структурите на ИАГ, както и на ръчни инструменти и уреди за гасене ще бъдат необходими още около 350 000 лв.

Изпълнение на противопожарните мероприятия /ПП/.

При направени разчети в периода 2005 – 2007 г. бе изчислено, че необходимите средства за изпълнение на всички предвидени ПП мероприятия в горските територии, съгласно изискванията на ЛУП или ГСП възлизат на 4 до 6 милиона лева годишно. Тази сума е приблизително равна на средната стойност на преките щети за горите от горски пожари през последните 20 години. За съжаление, финансирането на предвидените ПП мероприятия в горските територии на страната никога не е достигало подобни стойности.

През последните години се наблюдава тенденция за сравнително устойчиво планиране на предвидените средства за ПП мероприятия във финансовите планове на 6-те ДП в рамките на около 2 милиона лева, като голяма част от тези средства не се усвояват до край по предназначение.

В общинските и частните горски имоти също от години изпълнението на ПП мероприятия е съпътствано с големи трудности и липса на финансиране.

До голяма степен подобрените резултати след 2017 г. при опазването на горските територии от пожари се дължат, както на превантивната дейност, така и на вложените финансови ресурси от Държавните предприятия и МВР за специализирана техника, обучение и създаване на доброволни формирования. Вече ярко се открояват с подобрените си показатели ДП в Южна и Североизточна България, които вложиха сериозни финансови и организационни ресурси за осигуряване на високопроходима техника, средства за наблюдение и осигуряване на безопасността на екипите си за борба с горските пожари. Останалите ДП е необходимо също да предприемат необходимите стъпки в тази насока и да осигурят на техните ТП ДГС/ДЛС специализирани противопожарни автомобили за гасене на пожари, които имат неоценима роля за овладяване на горските пожари още при тяхното възникване и защитни облекла за всички участници в групите за гасене.

На този фон недобра практика е фактът, че през последните години във всички горски територии се наблюдава намаляване на обема предвидени ПП мероприятия и на средствата за тяхното изпълнение, в т.ч. и от страна на държавните предприятия. В частните горски имоти от години изпълнението им е съпътствано с големи трудности. В държавните ГТ е налице и тенденция за намаляване на предвидените за изпълнение ПП мероприятия вследствие и на намаляването им в частта за ПП устройство на новоизготвените горскостопански планове.

В условията на глобално затопляне и засушаване е логично да се очаква повишаване на пожарната опасност в горските екосистеми. В тази връзка противопожарните мероприятия в горите и управлението на горските пожари следва да се проектират и осъществяват по подобие на дейностите в страните от Средиземноморието (Гърция, Франция, Испания, Португалия и др.), където цялата или преобладаващата част от територията е определена като силно застрашена от пожари. При вземане на управленски решения за начина на финансиране на дейностите по опазване и защита на горите от пожари, важен елемент следва да стане и осмислянето на факта, че в силно засегнатите от горски пожари страни по света се признава, **че наложеният към момента модел на финансиране на дейностите по опазване на горите от пожари в повечето от тях е бил погрешен.** Влагането на финансови средства предимно в сили и средства за потушаване на пожарите не дава очакваните резултати (в Испания, Италия, Гърция, САЩ и др. към момента над 80 % от средствата се изразходват за осигуряване на ресурси за гасене на възникващите през годината горски пожари и за авиотехника и под 20 % за превенция и превантивни мероприятия в горските територии). При безспорната нужда от сериозни инвестиции в нашата страна за осигуряване на специализирана летателна техника, не бива да се забравя, че средствата за превенция и противопожарни мероприятия в горските територии е необходимо да бъдат поне равни на тези, които ще се влагат в техника и сили и средства за гасене.

Във връзка с изложеното и с оглед подобряване на дейностите по опазване и защита на горите от пожари предлагаме да бъдат предприети действия в следните направления:

1. В сравнително кратко време да бъдат предприети постъпки за осигуряване на защитни облекла и лични предпазни средства за гасене на пожари за всички служители по горите в структурите на ИАГ поради факта, че често се налага да вземат участие в такива дейности, дори и без да са включени в специализирана група за гасене. За всяка РДГ да бъде закупен по един специализиран високо-проходим автомобил за патрулиране и първоначална атака на горски пожари. Общата стойност

на тези инвестиции е в рамките на 1 850 000 лв., сума която към момента не е предвидена в бюджета на ИАГ.

2. Държавните предприятия следва да осигурят защитни облекла и лични предпазни средства на своите служители и да изискват тяхното задължително ползване при гасене на пожари.
3. В 6-те ДП планирането на предвидените средства за ПП мероприятия трябва да залегне своевременно във финансовите им планове в пълен обем, на база на предвиденото в горскостопанските планове на техните ТП ДГС/ДЛС. При доказани трудности в осигуряване на необходимото финансиране да се предвиди процедура за трансфериране на средства от бюджета или облекчен ред за кандидатстване с проекти по оперативни програми на ЕС.
4. Във връзка с множеството пожари, възникващи при почистване на пасища и преминаващи в следствие в горски територии, е необходимо актуализиране на административните процедури, регламентирани от ДФ „Земеделие“ за установяване на пожари в земеделски земи, предвиждане на режим за санкциониране на собствениците, ползвателите и/или кандидатите по схемите и мерките за директни плащания при установяване на неспазване на правилата за пожарна безопасност и предизвикване на пожари, и като цяло за превенция на пожарите в земеделието. Необходимо е и прецизиране на сроковете за осъществяване на проверките на състоянието на пасищата от страна на ДФЗ, така че те да не налагат тяхното почистване в най-пожароопасното време от годината през месеците юли, август и септември.
5. В бюджета на ИАГ ежегодно да бъдат залагани целеви средства за превенция и провеждане на медийни кампании, работа с обществеността и подрастващите за защита и опазване на горите от пожари в размер на поне 350 000 лв.
6. В средносрочен аспект и при промяна на горското законодателство, съвместно с представители на ГД ПБЗН е необходимо да се регламентира ясно и конкретно редът и условията, при които служителите по горите от структурите на ИАГ, горските служители в ДП и останалите горски работници участват в гасенето на горски пожари.
7. От изключително значение е статутът на горските служители в РДГ и ДП и техните възнаграждения да се приравнят с колегите им от МВР, с които те рамо до рамо се борят с пожарите и осъществяват опазването и защитата на горските територии.
8. В дългосрочен план следва да се предвиди изграждането на капацитет в нашата страна за гасене на горските пожари от въздуха. От страна на ИАГ подкрепяме създаването на специализирано авиационно звено, което да подпомага дейностите по спасяване и гасене на сложни пожари в горските територии.